

Instytut Pamięci Narodowej - Kraków

<https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/edukacja/przystanek-historia/95097,Kosciol-w-regionie-swietokrzyskim-w-drugiej-polowie-lat-80.html>
06.05.2024, 18:53

Kościół w regionie świętokrzyskim, w drugiej połowie lat 80.

Rola Kościoła katolickiego w drugiej połowie lat 80. XX wieku była bardzo ważna. Oprócz działalności charytatywnej duchowni pomagali członkom opozycji, którzy po zdelegalizowaniu „Solidarności” byli represjonowani.

W tym trudnym okresie kapłani wspierali społeczeństwo m.in. poprzez organizowanie mszy w intencji Ojczyzny i głoszenie patriotycznych kazań, w których przypominano, że Kościół stoi po stronie pokrzywdzonych i zawsze mogą oni liczyć na wsparcie duchownych. Księża angażowali się również w bezpośrednią pomoc osobom szykanowanym przez komunistyczne władze. Ważnym, symbolicznym wydarzeniem było zorganizowane 6 grudnia 1985 r. w kościele Świętej Trójcy w Kielcach poświęcenie sztandaru NSZZ „Solidarność” Regionu Świętokrzyskiego.

W roku 1986 w wielu parafiach województwa kieleckiego odbywały się uroczystości związane z peregrynacją krzyża. Miał on być przeznaczony dla wiernych z Diecezji Kieleckiej, jako podziękowanie za walkę młodzieży o krzyż w szkole we Włoszczowie oraz za pamięć o zbezczeszczeniu krzyża w Strawczyźnie. Po zakończeniu peregrynacji w diecezji krzyż miał być umieszczony w kościele w Pacanowie. Uroczystości w poszczególnych parafiach trwały po 24 godziny i cieszyły się dużą frekwencją wiernych, głównie podczas powitania i pożegnania krzyża w danej parafii. Według SB, w czasie głoszonych kazań księża „wykorzystywali ambonę do celów

Uroczystości kombatanckie w Kosowie, 26 października 1986 r. Fot. ze zbiorów Archiwum Diecezjalnego w Kielcach

Pielgrzymi w czasie mszy świętej w Gdańsku, 12 czerwca 1987 r. Fot. ze zbiorów Archiwum IPN w Kielcach

politycznych”.

Duszpasterstwo Ludzi Pracy

Jedną z form aktywności Kościoła była działalność Duszpasterstwa Ludzi Pracy, zapoczątkowana w 1985 r. Bp Stanisław Szymecki mianował wówczas ks. kanonika Józefa Budziosza z parafii Piekoszków diecezjalnym referentem ds. Duszpasterstwa Ludzi Pracy. Pierwsze zebranie DLP, poprzedzone uroczystą mszą świętą, odbyło się 2 marca 1986 r. w bazylice katedralnej w Kielcach. Kolejne spotkania odbywały się w każdą pierwszą niedzielę miesiąca.

Zbiórka pieniędzy na rzecz strajkujących robotników i ich rodzin przed kościołem św. Wojciecha w Kielcach, 8 maja 1988 r. Fot. ze zbiorów Archiwum Diecezjalnego w Kielcach

Pod koniec 1986 r. działalność DLP przybrała na sile. Podczas zebrań, oprócz wspólnej modlitwy i refleksji, prowadzono różnego rodzaju wykłady, odczyty i konferencje, których tematy dotyczyły m.in. bieżących problemów społecznych oraz nauki społecznej Kościoła. Organizowano też spotkania okolicznościowe, m.in. opłatkowe, dla całych grup pracowniczych np. kolejarzy czy cukierników, a także dla pracowników poszczególnych zakładów pracy jak FŁT „Iskra”, PKS czy MPK.

Od 1986 r. członkowie DLP z regionu świętokrzyskiego uczestniczyli w zorganizowanych pielgrzymkach ludzi pracy. 3 maja 1988 r. zorganizowali rocznicową mszę w kościele Świętego Krzyża w Kielcach. Okolicznościowy program zaprezentowała Scena Robotnicza. Po mszy odbył się przemarsz pod tablicę upamiętniającą powstanie „Solidarności”.

Działalność DLP nie ograniczała się jedynie do terenu Kielc. Także w innych ośrodkach miejskich podejmowano tego typu inicjatywy. Wymienić tu należy m.in. Skarżysko-Kamienną, gdzie organizowano spotkania, na których z czasem zaczęły się pojawiać różnego rodzaju wydawnictwa opozycyjne.

W Ostrowcu Świętokrzyskim DLP w zasadzie nie funkcjonowało jako sformalizowana struktura, ale pielgrzymki Świata Pracy organizowane były od 1986 r. We wcześniejszych wyjazdach mieszkańcy Ostrowca także brali udział, ale były to pojedyncze inicjatywy. W kolejnych latach pielgrzymki organizowała Tymczasowa Komisja Zakładowa Huty Ostrowiec. Inne inicjatywy TKZ to Ruch Trzeźwościowy, w ramach którego organizowane były spotkania z młodzieżą, a także comiesięczne nocne czuwania w sanktuarium w Kałkowie.

Także mieszkańcy Starachowic uczestniczyli w pielgrzymkach Świata Pracy. Już w 1987 r. wyjazd przybrał zorganizowany charakter, a w kolejnych latach uczestniczyło w nich coraz więcej osób. W starachowickich świątyniach odbywały się różnego rodzaju spotkania, odczyty, wykłady. W 1988 r. w kościele Świętej Trójcy zaczęto organizować półjawne

spotkania członków „Solidarności”. Podczas jednego z tych zebrań powołano starachowicką tzw. Delegaturę „Solidarności”.

Trzecia pielgrzymka Jana Pawła II do Polski

W dniach 8-14 czerwca 1987 r. Ojciec Święty po raz kolejny przybył do Ojczyzny. Było to ważne wydarzenie dla wielu Polaków, którzy chcieli wysłuchać słów papieża. Pielgrzymki były też doskonałą okazją do wymiany informacji, spotkań i rozmów z działaczami opozycji z całego kraju.

Główne zgromadzenie wiernych z Kielecczyny odbyło się 10 czerwca w Tarnowie. Przed wizytą papieską SB dokonała „operacyjnego i fizycznego zabezpieczenia 246 nabożeństw w 156 kościołach”. Szczególnie intensywnie obserwowane były świątynie, w których pracowali księża „znani z postaw wrogich” oraz te parafie, w których skupiali się opozycjoniści. Duchowni, którzy zamierzali podróżować razem z wiernymi, w czasie „rozmów dyscyplinujących” musieli zobowiązać się, że nie dopuszczą do manifestowania „wrogich haseł”.

Funkcjonariusze przeprowadzili w sumie 265 rozmów profilaktyczno-ostrzegawczych, w tym 27 z księżmi. „Spowodowano rezygnację z wyjazdu 23 figurantów, nawiązano 17 dialogów oraz dokonano pozyskania 1 tw”. W wyniku działań operacyjnych nie dopuszczono do wyjazdu na spotkanie z Ojcem Świętym do Warszawy wikariusza włoszczowskiego ks. Marka Łabudy. W ramach szczegółowych kontroli tuż przed wyjazdem pielgrzymów do Tarnowa, funkcjonariusze przeszukali 6 pociągów i 78 autokarów. „W jednym przypadku uzyskana w czasie lustracji informacja pozwoliła na dokonanie przeszukania i zakwestionowania transparentu”. Odnaleziono też materiały, które mogły posłużyć do wykonania nowych haseł i one również zostały skonfiskowane.

Mimo wysiłków komunistycznych służb, inwigilacji i wielu kombinacji operacyjnych, prowadzonych m.in. w województwie kieleckim, ludzie brali masowo udział w pielgrzymkach, nie zważając na niedogodności długich podróży, deszcze, upały czy przepełnienie w sektorach. Znaczna część Polaków uważała, że „pobyt Jana Pawła II umocnił religijność społeczeństwa i wskazał, że wbrew niektórym twierdzeniom, znaczna jego część jest silnie związana z Kościołem”. Trzecia pielgrzymka przypominała rodakom, że można się zjednoczyć i działać dla wspólnego dobra, a Ojciec Święty ich w tym wspiera.

Kościół w schyłkowym okresie PRL

Ostatnie dwa lata funkcjonowania systemu komunistycznego w Polsce były czasem trudnym dla społeczeństwa, a wsparcie Kościoła dla działaczy opozycji odegrało bardzo ważną rolę. W Kościołach i na plebaniach organizowane były spotkania osób zaangażowanych w walkę z systemem. Oficjalnie odbywały się też różnego rodzaju nabożeństwa, które jednoczyły ludzi i dodawały sił do dalszej walki.

15 maja 1988 r. w kościele św. Józefa Robotnika w Kielcach odbyła się centralna

uroczystość Kongresu Eucharystycznego. Mszy przewodniczył kardynał Franciszek Macharski, który w kazaniu nawiązał do wybuchających w Polsce strajków mówiąc, że przywozi pozdrowienia z Nowej Huty, gdzie pracuje wielu kielczan. Dziękował też hutnikom, którzy rzetelnie informowali komitet biskupi o sytuacji w kombinacie. Na zakończenie powiedział, iż „protesty, tak w Gdańsku jak i w Nowej Hucie, są drogą do wolności i sprawiedliwości”.

Po mszy spod kościoła wyruszyła procesja do bazyliki katedralnej. Przemarsz był spokojny, nie odnotowano żadnych incydentów. W meldunku SB zapisano, że „w procesji za krzyżem szła kilkusobowa grupa byłych kieleckich aktywistów Solidarności. (...) Wymienieni szli spokojnie, nie wyróżniali się”. W procesji uczestniczyli kardynał i biskupi, harcerze, poczty sztandarowe i członkowie kieleckich cechów rzemieślniczych, a także wierni w strojach regionalnych i przedstawiciele niektórych parafii.

Czerwcowe wybory zakończyły etap zmagania społeczeństwa z komunistyczną władzą. Kraj znalazł się w innej rzeczywistości, przez kolejne lata trwało budowanie nowego systemu. Zmieniła się również sytuacja Kościoła, który musiał na nowo ułożyć swoje relacje z władzami państwowymi, a także z wiernymi.

Tekst Marzena Grosicka